

НІКІТІНА А. О.,

здобувач

(Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України)

УДК 343.2

СТРОКИ В ІНСТИТУТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

У статті розглядаються питання звільнення від покарання та його відбування як інституту кримінального права. Насамперед розкриті питання, пов'язані зі строками в інституті звільнення від покарання та його відбування.

Ключові слова: звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання, строки, засуджений.

В статье рассматриваются вопросы освобождения от наказания и его отбывания как института уголовного права. В первую очередь раскрыты вопросы, связанные со сроками в институте освобождения от наказания и его отбывания.

Ключевые слова: освобождение от наказания, освобождение от отбывания наказания, сроки, осужденный.

The article deals with the exemption from punishment and its serving as an institute of criminal law. First disclosed issues related to the timing of the Institute impunity and serve him.

Key words: exemption from punishment, release from serving a sentence, terms, condemned.

Вступ. Відповідно до ч. 1 ст. 50 Кримінального Кодексу України (далі – КК) покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. М.В. Романов зазначає, що «...злочин не є вічним і, відповідно, покарання не повинно бути вічним» [1, с. 11]. Дійсно, покарання призначається на певний строк і має свої межі. Навіть покарання у вигляді довічного позбавлення волі не є виключенням, адже в передбачених законом випадках є можливість звільнення від нього та заміни іншим видом покарання. Так, згідно з п. 4 Положення про порядок здійснення помилування від 21.04.2015 року № 223/2015 у випадку засудження особи до довічного позбавлення волі клопотання про її помилування може бути подано після відбуття нею не менше двадцяти років призначеного покарання [2].

Ч. 5 ст. 80 КК передбачає, що якщо суд не визнає за можливе застосувати до особи, засудженої до довічного позбавлення волі, давність виконання обвинувального вироку, то це покарання замінюється позбавленням волі. Окрім цього, суд замінює довічне позбавлення волі іншим видом покарання тоді, коли санкція статті, за якою засуджена особа, вже не передбачає такого покарання (ч. 3 ст. 74 КК). Як бачимо, не один випадок вказує на те, що висловлена в науці позиція щодо безстрокового характеру довічного позбавлення волі не є виправданою. Така безстроковість є відносною.

Таким чином, необхідність існування інституту звільнення від покарання та його відбування пояснюється тим, що покарання розгортається в часі і повинно мати закінчення.

Постановка завдання. Мета статті полягає в з'ясуванні вад чинного кримінального законодавства в частині регламентації інституту звільнення від покарання та його відбування і практики його застосування, формулюванні пропозицій щодо їх усунення.

Результати дослідження. Розділами XII, XV Загальної частини КК передбачені різноманітні види звільнення від покарання та його відбування, під час конструювання більшості з яких законодавець використав часові характеристики – строки. Це, насамперед:

- 1) звільнення від відбування покарання з випробуванням ст. 75 КК;
- 2) звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років ст. 79 КК;
- 3) звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням ст. 104 КК;
- 4) звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку ст. 80 КК;

5) звільнення неповнолітніх від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності ст. 106 КК;

6) умовно-дострокове звільнення від відбування покарання ст. 81 КК;

7) умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх ст. 107 КК;

8) заміна невідбутої частини покарання більш м'яким ст. 82 КК.

Спільним для всіх перелічених видів звільнення є те, що їх застосування призводить до звільнення засудженого від відбування покарання до закінчення строку, вказаного у вирокі. Часові характеристики в зазначених видах звільнення від покарання та його відбування пов'язані:

1) з іспитовим строком (при звільненні від відбування покарання з випробуванням ст. 75 КК);

2) із закінченням встановлених у законі строків (при звільненні від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку ст. 80 КК);

3) з встановленням конкретних часових меж (при умовно-достроковому звільненні від відбування покарання (ст. 81 КК) чи заміні невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК)).

Як бачимо, законодавцем досить широко використовуються строки в якості одного з основних способів регулювання в рамках даного інституту.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Даний вид звільнення завжди пов'язаний з встановленням у вирокі суду іспитового строку, що є його невід'ємним елементом. Тривалість іспитового строку встановлена ч. 3 ст. 75 КК у межах від одного року до трьох років. Критерієм його тривалості в кожному випадку має бути час, необхідний для того, щоб засуджений довів своє виправлення. Цей критерій необхідно визначати з урахуванням характеру і тяжкості вчиненого злочину, виду і строку призначеного покарання, обставин, що характеризують особу засудженого та ін. Як зазначає Т.Л. Тенілова, часові характеристики, що використовуються в законодавстві, повинні бути розумними, практично корисними, відповідати поставленій меті... [3, с. 515]. КК не визначає початкового моменту перебігу іспитового строку. Натомість Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК) встановлює, що іспитовий строк обчислюється з моменту проголошення вироку суду (ч. 1 ст. 165 КВК). Наприклад, вирок, яким особу засуджено за злочин на 4 роки позбавлення волі та звільнено від відбування покарання з іспитовим строком на 3 роки, був проголошений 28 квітня 2016 року. Отже, перебіг іспитового строку розпочався з 28 квітня 2016 року і спливе 27 квітня 2019 року. Важливість правильного встановлення початкового моменту взагалі будь-якого строку в кримінальному праві є безсумнівною. Помилкове визначення початкового моменту призводить до штучного продовження або, навпаки, скорочення строків [4, с. 195].

Особливу увагу викликає те, що при вчиненні злочинів з різним ступенем тяжкості признаються приблизно однакові іспитові строки. Встановлення іспитового строку, безумовно, повинно враховувати індивідуальні особливості кожного засудженого. Однак слід встановити чіткі часові рамки, в межах яких суд може обрати відповідний іспитовий строк. Доцільно було б, якщо він відповідав класифікації злочинів, закріпленої КК, а саме ч. 2 та ч. 3 ст. 12 КК: за злочини невеликої тяжкості – не більше двох років; за злочини середньої тяжкості – від двох до трьох років. Іспитовий строк повинен перебувати в співвідношенні зі ступенем тяжкості вчиненого злочину. Якщо КК передбачає вид та розмір одного покарання за злочини невеликої тяжкості та інший вид та розмір покарання – за злочини середньої тяжкості, то відповідно, іспитовий строк має бути різний.

З огляду на викладене іспитовий строк можна визначити як певний проміжок часу, протягом якого здійснюється контроль за засудженим, і останній під загрозою реального відбування призначеного покарання зобов'язаний виконувати вимоги, що до нього пред'являються.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. За багатьма ознаками не відрізняється від розглянутого вище звільнення від покарання з випробуванням, встановленого в ст. 75 КК, але має свої певні особливості. Іспитовий строк для цієї категорії жінок спрямований, насамперед, на охорону прав і інтересів дитини, матір'ю якої є або готується стати засуджена. Тривалість іспитового строку в даному випадку визначається в межах строку, на який жінка відповідно до закону може бути звільнена від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і доглядом за дитиною до досягнення нею семирічного віку. Відповідно до ст. 179 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) жінкам надається відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 70 календарних днів до пологів і 56 (у разі народження двох і більше дітей та у разі ускладнення пологів – 70) календарних днів після пологів, починаючи з дня пологів. Якщо дитина потребує домашнього догляду, жінці надається відпустка тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більше як до досягнення дитиною шестирічного віку. Спираючись на норми трудового законодавства, І.В. Шимончук зазначає, що максимальний іспитовий строк може перевищувати навіть шестирічну межу, а мінімальний повинен бути не меншим, ніж один рік [5, с. 41]. Разом із тим встановлення іспитового строку тривалістю понад 6 років є недоречним і втрачає своє виправне значення.

Таким чином, іспитовий строк при звільненні від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, відповідає сутності та призначенню іспитового

строку при звільненні від відбування покарання з випробуванням за ст. 75 КК. Однак тривалість таких іспитових строків є різною. Доцільно було б, якщо максимальний іспитовий строк не відрізнявся від загальної норми про звільнення, що міститься в ст. 75 КК і становив 3 роки.

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням. У чинному кримінальному законодавстві існує ціла низка норм, які визначають особливості відбування покарання неповнолітніми. Це зумовлено біологічною, психічною й соціальною специфікою осіб, що вчинили злочини до досягнення вісімнадцяти років. Так, звільнення неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням застосовується на загальних підставах, що й до повнолітніх осіб (ст. ст. 75-78 КК), з урахуванням особливостей, передбачених в ст. 104 КК. Даний вид звільнення застосовується до неповнолітніх лише в разі його засудження до арешту або позбавлення волі. Іспитовий строк призначається меншою тривалістю – від одного до двох років.

Встановлення законодавцем скорочених строків, ніж дорослим засудженим, свідчить про привілейований правовий стан осіб, які вчинили злочин до 18-річного віку, в кримінальному законодавстві.

Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Обвинувальний вирок із різних причин може бути своєчасно не виконано. «Своєчасно» відповідно до тлумачного словнику сучасної української мови означає «який відбувається, здійснюється тоді, коли потрібно, у свій час; який відповідає потребам, вимогам даного моменту; доречний, актуальний» [6, с. 1300]. Несвоєчасний – який відбувається, здійснюється не тоді, коли потрібно, не в належний час [6, с. 779]. Ст. 80 КК передбачає звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, яке можливе за наявності трьох умов: а) закінчення зазначеного в законі строку; б) неухилена засудженого від відбування покарання; в) невчинення ним протягом встановленого законом строку нового злочину середньої тяжкості, тяжкого або особливо тяжкого. Так, особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання чинності обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки: 1) два роки – в разі засудження до покарання менш суворого, ніж обмеження волі; 2) три роки – в разі засудження до покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі за злочин невеликої тяжкості; 3) п'ять років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин; 4) десять років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад п'ять років за тяжкий злочин, а також при засудженні до позбавлення волі на строк не більше десяти років за особливо тяжкий злочин; 5) п'ятнадцять років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше десяти років за особливо тяжкий злочин. Невчинення засудженим за відповідний проміжок часу нового злочину свідчить про істотне зменшення суспільної небезпечності вчиненого злочину, а відтак – про недоцільність застосування до нього покарання, призначеного вироком суду.

Актуальним і неоднозначним залишається питання щодо тривалості строку давності. Слід погодитися з думкою Ю.М. Ткачевського, який стверджує, що «строк будь-якого виду давності не повинен бути менш тривалим, ніж строк покарання, яке може бути призначене (або було призначено) за даний злочин. Більш того, доцільно встановити строк давності триваліший, ніж покарання за даний злочин» [7, с. 41]. Аналізуючи строки давності в кримінальному законодавстві інших країн, виникає логічне запитання – чи варто збільшити строк давності в КК України? Так, мінімальні строки давності в кримінальному законодавстві зарубіжних країн більш-менш схожі зі строками давності чинного КК і становлять від двох до п'яти років (наприклад, за кримінальними кодексами Швейцарії, Австрії, Республіки Молдови, Республіки Армєнія тощо). Але максимальні строки давності в інших країнах порівняно з Україною є значно тривалішими і досягають і 25, і 30 років (наприклад, за кримінальними кодексами Республіки Кореї, Швейцарії, Польщі тощо). Існуючі наразі в Україні строки давності породжують певну несправедливість: одна особа реально відбуває повністю покарання, а інша цього не робить з причин, що незалежать від її волі. Доцільнішим видається перегляд тривалості строків давності, зокрема, за злочини середньої тяжкості та особливо тяжкі злочини.

Характерною особливістю строку є визначеність його початкового та кінцевого моментів. За загальним правилом, перебіг строку давності виконання обвинувального вироку починається з дня набрання обвинувальним вироком законної сили. Для того, щоб з'ясувати, що таке день набрання вироком чинності, необхідно звернутися до Кримінального Процесуального кодексу України (далі – КПК). Так, у ст. 532 КПК йдеться не про набрання вироком чинності, як у ч. 1 ст. 80 КК, а про набрання вироком суду законної сили. Необхідно усунути дану невідповідність термінології КК та КПК, виклавши ч. 1 ст. 80 КК України наступним чином: «Особа звільняється від відбування покарання, якщо з дня набрання законної сили обвинувальним вироком його не було виконано в такі строки...». Закінчується строк давності після того, як сплила передбачена ст. 80 КК кількість повних років.

Перебіг строку давності виконання обвинувального вироку може зупинитися і перериватися. Підставою для зупинення перебігу строку давності виконання обвинувального вироку є ухилення

засудженого від відбування покарання. Перебіг строку давності відновлюється з дня з'явлення засудженого для відбування покарання або з дня його затримання. При цьому строки давності в два, три і п'ять років подвоюються. Підставою для переривання перебігу строку давності є вчинення протягом цього строку нового злочину середньої тяжкості (ч. 3 ст. 12 КК), тяжкого (ч. 4 ст. 12 КК) або особливо тяжкого (ч. 5 ст. 12 КК). При перериванні давності обчислення строку починається з дня вчинення нового злочину. Час, який минув до вчинення нового злочину, не зараховується в строк давності.

У КК також зазначається щодо строків давності виконання обвинувального вироку, яким призначене додаткове покарання. Згідно з ч. 2 ст. 80 КК строки давності щодо додаткових покарань визначаються основним покаранням, призначеним вироком суду. Наприклад, вироком Голосіївського районного суду Києва від 24.10.2002 року особу засуджено за ч. 3 ст. 199, ч. 1 ст. 309 КК до 8 років 6 місяців позбавлення волі з конфіскацією її особистого майна. Вирок набрав чинності 16.10.2003 року, а отже, він повинен був бути виконаний, в тому числі і в частині додаткового покарання, в строк до 16.10.2013 року. Основне покарання у вигляді позбавлення волі засуджений відбув повністю. Однак додаткове покарання у вигляді конфіскації майна не було виконано у відповідні строки не з вини засудженого. Таким чином, Голосіївський районний суд Києва постановою від 01.11.2016 року звільнив засудженого від відбування додаткового покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку суду [8].

Звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку настає автоматично. Виключенням є випадки, коли особа засуджена до довічного позбавлення волі, оскільки стосовно неї діє спеціальне правило. Так, за ч. 5 ст. 80 КК законодавець надає суду право вирішувати питання щодо того, застосовувати чи не застосовувати давність. Якщо суд не вважає за можливе застосувати давність, він зобов'язаний замінити довічне позбавлення волі позбавленням волі. Водночас за наявності достатніх підстав суд може і застосувати давність. У цьому разі ухвалений раніше вирок не виконується.

Отже, під давністю виконання обвинувального вироку необхідно розуміти закінчення встановлених у законі відповідних строків із дня набрання обвинувальним вироком законної сили.

Звільнення неповнолітніх від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Вказаний вид звільнення регулюється ст. 80 та ст. 106 КК. Порівнявши зміст ст. 106 КК і ст. 80 КК, очевидно, що для осіб, які вчинили злочин у віці до вісімнадцяти років, встановлено знову таки скорочені строки давності виконання обвинувального вироку: 1) два роки – в разі засудження до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, а також при засудженні до покарання у вигляді позбавлення волі за злочин невеликої тяжкості; 2) п'ять років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі за злочин середньої тяжкості, а також при засудженні до покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше п'яти років за тяжкий злочин; 3) сім років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкий злочин; 4) десять років – у разі засудження до покарання у вигляді позбавлення волі за особливо тяжкий злочин.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Процес виправлення засудженого потребує певного часу, зокрема відбуття призначеного судом покарання або частини покарання. Умовно-дострокове звільнення від покарання може бути застосоване після фактичного відбуття засудженим:

1) не менше половини строку покарання, призначеного судом за злочин невеликої або середньої тяжкості, крім корупційних злочинів, а також за необережний тяжкий злочин;

2) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за корупційний злочин середньої тяжкості, умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі, якщо особа раніше відбувала покарання у вигляді позбавлення волі за умисний злочин і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисний злочин, за який вона засуджена до позбавлення волі;

3) не менше трьох чвертей строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і знову вчинила умисний злочин протягом невідбутої частини покарання.

Таким чином, законодавець чітко визначає мінімальний строк покарання, після відбуття якого особа може бути умовно-достроково звільнена від подальшого відбування покарання. Так, наприклад, за злочини невеликої або середньої тяжкості, а також за необережний тяжкий злочин це складає:

4) покарання у вигляді виправних робіт – 3 місяці;

5) службове обмеження для військовослужбовців – 3 місяці;

6) обмеження волі – 6 місяців;

7) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців – 3 місяці;

8) позбавлення волі – 6 місяців.

Доцільність і необхідність умовно-дострокового звільнення обумовлені тим, що до моменту звільнення мета покарання може бути досягнута: особа виправилася, і немає необхідності в подальшому відбуванні нею покарання.

Частина 1 ст. 81 КК встановлює вичерпний перелік покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Загальним для них є те, що всі вони є строковими. Умовно-дострокове звільнення можливе лише стосовно покарань у вигляді виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі. Це звільнення умовне тому, що воно здійснюється під певною, встановленою в законі умовою, недодержання якої тягне за собою часткове або повне відбування тієї частини строку покарання, від якої особа була умовно-достроково звільнена. Покарання в цьому разі не скасовується, проте його реальне виконання припиняється. Тільки після закінчення певного строку, який дорівнює невідбутій частині покарання, умовно-достроково звільнений, що не порушив установлених законом умов звільнення, вважається таким, що відбув покарання.

При умовно-достроковому звільненні, як зазначено в ч. 1 ст. 81 КК, засудженого може бути повністю або частково звільнено і від відбування додаткового покарання. Причому закон не встановлює яких-небудь обмежень щодо видів додаткових покарань, від яких може бути звільнений засуджений.

Необхідно також зазначити, що стосовно умовно-дострокового звільнення чинний кримінальний закон не закріплює такого поняття, як «іспитовий строк». Умовність цього виду звільнення від відбування покарання полягає в тому, що звільненому судом встановлюється певний строк, який дорівнює невідбутій частині покарання, протягом якого він зобов'язаний не вчинювати нового злочину. Цей строк свого роду можна назвати іспитовим і визначити як певний проміжок часу, рівний невідбутій засудженим частині покарання, на який він умовно-достроково звільняється від подальшого його відбування. Початком такого іспитового строку слід вважати день винесення судом постанови про умовно-дострокове звільнення, а закінченням – день закінчення строку покарання, визначеного вироком суду. При цьому суд не встановлює тривалість такого іспитового строку: він завжди дорівнює невідбутій частині призначеного покарання.

Таким чином, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання являє собою дострокове звільнення засудженого від подальшого відбування призначеного йому покарання за умови, що він своєю сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх. Особливістю умовно-дострокового звільнення неповнолітніх порівняно із загальною нормою про умовно-дострокове звільнення (ст. 81 КК) є те, що його підставами є: 1) виправлення засудженого, доведене сумлінною поведінкою та ставленням до праці та навчання (ч. 2 ст. 107 КК); 2) відбуття засудженим визначеної КК частини призначеного судом строку покарання. Умовно-дострокове звільнення осіб, які вчинили злочин до досягнення 18 років, застосовується незалежно від віку на момент умовно-дострокового звільнення. Таке звільнення застосовується до осіб, які відбувають покарання лише у виді позбавлення волі незалежно від тяжкості вчиненого злочину.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Даний вид полягає не в скороченні невідбутої частини призначеного вироком суду покарання, а в безумовній її заміні іншим, більш м'яким видом покарання, яке засуджений продовжує відбувати. У цьому разі іспитовий строк не встановлюється. Необхідність заміни невідбутої частини покарання більш м'яким виникає тоді, коли засуджений став на шлях виправлення. Відповідно до ст. 82 КК невідбута частина покарання може бути замінена більш м'яким лише тим особам, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі або позбавлення волі. Загальновідомо, що більш м'яким вважається покарання, яке в системі покарань стоїть вище, ніж те покарання, яке особа відбуває (ст. 51 КК). Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким може застосовуватися після фактичного відбуття засудженим:

1) не менше третини строку покарання, призначеного судом за злочин невеликої або середньої тяжкості, а також за необережний тяжкий злочин;

2) не менше половини строку покарання, призначеного судом за корупційний злочин середньої тяжкості, умисний тяжкий злочин чи необережний особливо тяжкий злочин, а також у разі, коли особа раніше відбувала покарання у вигляді позбавлення волі за умисний злочин і до погашення або зняття судимості знову вчинила умисний злочин, за який вона була засуджена до позбавлення волі;

3) не менше двох третин строку покарання, призначеного судом за умисний особливо тяжкий злочин, а також покарання, призначеного особі, яка раніше звільнялася умовно-достроково і вчинила новий умисний злочин протягом невідбутої частини покарання.

Для визначення мінімальних та максимальних строків, які фактично повинні бути відбуті, необхідно звернутися до норм, що закріплюють розміри відповідних видів покарань: обмеження волі (ст. 61 КК) – від одного року до п'яти років; позбавлення волі (ст. 63 КК) – від одного року до п'ятнадцяти років. Виходячи з правил застосування ст. 82 КК, фактично відбутий мінімальний строк покарання за злочини невеликої або середньої тяжкості, а також за необережний тяжкий злочин складає чотири місяці як для обмеження волі, так і для позбавлення волі. Максимальний строк фактично відбутого засудженим покарання за злочини невеликої або середньої тяжкості, а також за необережний тяжкий злочин складає 1 рік 8 місяців (обмеження волі) чи 5 років (позбавлення волі).

У разі заміни невідбутої частини покарання більш м'яким закон передбачає можливість звільнення особи повністю або частково від відбування додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ч. 2 ст. 82 КК). Відповідно до ч. 5 ст. 82 КК до осіб, яким покарання замінене більш м'яким, може бути застосоване умовно-дострокове звільнення за правилами, передбаченими ст. 81 КК. У разі вчинення особою, яка відбуває більш м'яке покарання, нового злочину, суд відповідно до правил статей 71 і 72 КК додає до покарання за новий злочин невідбуту частину більш м'якого покарання.

Висновки.

1. Іспитовий строк – певний проміжок часу, протягом якого здійснюється контроль за засудженим, і останній під загрозою реального відбування призначеного покарання зобов'язаний виконувати вимоги, що до нього пред'являються.

2. Давність виконання обвинувального вироку – це закінчення встановлених у законі відповідних строків із дня набрання обвинувальним вироком законної сили.

3. Існують випадки, коли засуджений відбуває лише певну частину призначеного судом строку покарання. Мова йде про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання та заміну невідбутої частини покарання більш м'яким. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання являє собою дострокове звільнення засудженого від подальшого відбування призначеного йому покарання за умови, що він своєю сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення. Умовність цього виду звільнення від відбування покарання полягає в тому, що судом встановлюється певний строк, який дорівнює невідбутій частині покарання, протягом якого звільнений зобов'язаний не вчинювати нового злочину.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким передбачає не скорочення невідбутої частини призначеного вироком суду покарання, а заміну її іншим, більш м'яким видом покарання, яке засуджений далі відбуває.

4. Строки окремих видів звільнення від покарання та його відбування, що призначаються неповнолітнім особам, є набагато меншими, ніж ті, що можуть бути призначені повнолітнім. Це відповідає загальним тенденціям кримінальної політики стосовно осіб, що вчинили злочини до досягнення вісімнадцяти років, та зумовлено їх біологічною, психічною й соціальною специфікою. Певні особливості має й звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Іспитовий строк для цієї категорії жінок відповідає сутності та призначенню іспитового строку під час звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75 КК. Однак його тривалість може бути значно довшою, що є недоречним. Було б доцільно, щоб максимальний іспитовий строк не відрізнявся від загальної норми про звільнення, що міститься в ст. 75 КК і становить 3 роки.

Список використаних джерел:

1. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання: навч. посібник / М.В. Романов. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. Акад. України ім. Яр. Мудрого», 2012. – 112 с.
2. Положення про порядок здійснення помилювання від 21.04.2015 року №223/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/223/2015>.
3. Тенилова Т.Л. Время и законодательная техника / Т.Л. Тенилова // Законотворческая техника современной России: состояние, проблемы, совершенствование : сборник статей : в 2-х т. / Под ред. В.М. Баранова. – Н. Новгород, 2001. – Т. 2. – 543 с.
4. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу / О.В. Кузьменко. – К. : Атака, 2005. – 352 с.
5. Шимончук І.В. Історико-правовий аналіз інституту звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають неповнолітніх дітей / І.В. Шимончук // Юриспруденція : теорія і практика. – 2008. – № 8. – С. 36–44.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і головн. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
7. Ткачевский Ю.М. Давность в советском уголовном праве / Ю.М. Ткачевский. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1978. – 241 с.
8. Єдиний державний реєстр судових рішень. Справа № 752/7487/16 к [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62379252>.

